

coniugis, liceat alteri, aut vtrique, ad religionem, ordinemve transire? Et pars negativa inde suaderi videntur. Quod omnes textus de hac re sermonem facientes negent hunc transitum coniugii, excepta fornicationis causa. c. sunt qui dicunt. c. multorum. c. Agath. 17. q. 2. Deinde, quia id diuortium est temporale, ac proinde cessante furore, vel data sufficienti cautione à coniuge seuo, iustauratur matrimonium. c. literas, in fin. c. ex transmissa, de restit. spoliat. Non ergo licebit transitus ad ordines, vel religionem, per quem inducitur diuortium perpetuum, & privatur alter iure reuocandi matrimonium ad pristinum statum, cessante eo temporali impedimento.

Primum tamē dico, ob furorē alterius coniugis, si sanus cum illo habitare possit, manifestū esse, non licere sano transire ad ordines, vel religionem. Quia tunc non conceditur diuortium (vt diximus. n. 18.) Et in hoc euentu intelligendus est Enriq. lib. 1. de matr. c. 17. n. 7. negans ob furorē alterius licere coniugii sano migrare ad religionem. Idem dicendum est, quādo nequit sanus absq; vitē periculo cohabitare, ac spes probabilis extat fore vt coniux futurus ad pristinam mentem restituatur, vel saltem vt furor ille ha sedetur, vt possit esse iuxta eam illo habitatio. Quia tunc diuortium est temporale. Nec eduxit furēs priuari debet absq; culpa sua, iure coniugali in perpetuum. Si tamen experientia id manu doceat, & peritis medicis id asserantibus, desperetur reditus ad pristinum statum, ac furoris imperus extinctio, ac proinde tota cohabitatio, ex ultimo integrū esse coniugii sano ad religionem transire. Quia cum tunc sit diuortium absolutū, & perpetuum, militat eadem ratio, que in diuortio ratione adulterij, & haresis. Solum enim ius coniugale obstat illi ingressui; quod in hoc euentu cessat ratione illius diuortij, eo quod nequeant illi coniuges simul habitare ratione præfati periculi. Et hanc sententiam clarē innuit Nau. sum. latina. c. 22. nu. 22. vers. quinto, hispana, additio ad. nu. 21. c. 22. vers. lo quinto, in. c. 28. vbi dicit ob furorē non esse licitum diuertere, nisi ob mortis periculum: subdit hæc verba. *Quod dolens respondit cuidam amico religionem intrare volenti, eo quod vxor furere ceperat. Quia commode poterat eam se offendendo arceri. Vbi clarē significat licitū esse ingressum, quando coniux furens arceri nequit à prædicta offensione, & diffidit de re-*

medio. Vnde sim iliter in eo euentu poterit maritus sanus ordinibus sacris initiari. Quia id est permittum, quoties licitus est transitus ad religionem. (Vt probauimus hoc lib. disp. 1. n. 17.) Quod si postea præter omnem spem coniux sit furiosus ad mentem redeat, & sanus iam mutatur statum, factus religiosus professus, & quos ordines ascenderit: de reuocatione, & obligatione huius est idem dicendum, quod diximus hoc lib. disp. 9. nu. 9. & sequentibus, quando Ecclesia decepta est in diuortij sententia ferenda. Nam & hic contingit deceptio, cum ex falsa furoris perpetui existimatione, sententia prolata sit.

Secundū dico, diuortio celebrato ad tempus tantū, ratione scilicet, ad experiendum coniux seuo ingenū mutet, ab iraque impetu se abstineat: aut vt det cautionē sufficientē, qua alter possit tuto cum illo commorari, non posse innocentē ad religionem transire. Quia cū diuortium nō sit perpetuū, sed temporale, eius coniugale non est amittendum, sed eius executio est temporaliter suspensa. Quod bene docuit Barbosa, rubrica. ff. solut. matr. 2. p. n. 25. At quādo iudex Ecclesiasticus absolutū diuortij sententiā pronunciauit, eō quod de coniugis scilicet correctione desperetur, & arbitretur tantā esse scilicet, vt nulla incolumitatis alterius coniugis sufficiens cautio præstetur, integrū est innocentē ad religionē altero inuito transire. Quia id diuortium est absolutum, & perpetuum (vt diximus. n. 31.) sicut quod ratione adulterij celebratur, quāuis hoc sit per se, & ex ipsamet contractus coniugalis natura petitiū: illud verō per accidens: ac proinde ius omne coniugale extinguitur, quod transirem ad religionem impediēbat. Atq; ita expressē de coniuge ipso culpæ scilicet reo docet Nauar. lib. 4. consil. in vtriq; editione, tit. de diuortijs, consilio, 5. sine: nedum de innocentē. Et idem videtur sentire Enriquez lib. 1. de matr. c. 5. n. 10. sine, vbi generaliter tradit factū perpetuo diuortio ob adulterium, vel aliud quodcuq; crimen, posse virum licet culpabilem causam dederit, ingredi religionem. Idemq; videtur sentire Barbosa proxime citatus, solū enim id negat innocentē, quando temporale est diuortium. Et in eisdem casibus licitus erit transitus viri ad ordines, vt, nu. præcedenti probauit. Et docet Enriquez proxime citatus. Nec Innocens semel iam professus, aut in sacris constitutus reuo-

tari poterit ab altero iā correcto, aut cautionem sufficientem exhibenti. Quia legitimus omnino fuit ingressus, nec ex falsa presumptione procedens, & in pœnam culpæ scilicet alterius, ad tutamen innocentis, cui alter consuli non poterat, lata est absolutā diuortij sententia. Quod de ipso coniuge culpabili tradit Enriquez proxime allegatus, dicens eum semel iam mutato statu post diuortij sententiam, nō posse ab innocentē reuocari, sed imputari sibi debere seram reconciliationem. Nec in hoc casu desiderari aliqua licentia coniugis scilicet, vel transitus ipsius ad religionem, vel votum in seculo emissum, vt de coniuge adultero, vt innocens transeat ad religionem, ordinesve, dixi lib. hoc, disp.

1. nu. 2. Tandem id, quod absolutē docēt Nauar. & Enriquez proxime relati, nimium, eundem transitum ad religionem, vel ordines, esse licitum coniugii reo scilicet, lata semel absolutā diuortij sententia, non ita absolutē admittit: sed idem dicendum censet de eius transitu, & reuocatione à statu iam assumpto, quod dixi de adultero, hoc lib. disp. 10. n. 10. & sequentibus.

Ad argumenta n. 47. proposita respondeo. Ad primum dico eos textus exponendos esse, sicut disp. 15. num. 2. explicatum est testimonium Christi: ob solam fornicationem concedentis diuortium. Ad secundum constat ex di. 8. numero præcedenti, mutato enim iam statu non reuocabitur: secus, sic.

DISPUTATIO. DECIMANO.

Vtrum in sententia diuortij ferenda inter Indos seruandus sit integre ordo iudicialis. Et quid possint religiosi ibi commorantes circa hoc? Et an accusationem debeat præcedere secreta monitio: in eaque in scriptis fieri debeat.

SUMMARIUM.

An ad sententiam diuortij, & in causis matrimonialibus inter Indos, sit integre, & exacte seruandus ordo iudicialis, adhibito tabellione, & testibus iuramento ascriptis?

Quid possint religiosi inter Indos, circa causas matrimoniales? nu. 1.

An in accusatione adulterij sit necessaria præcedens fratris n. correctio? nu. 3.

An debeat præmitti in scriptis viri accusantis, se obligantis ad pœnam rationis, si in probatione succubuerit? nu. 4.

Quid possint religiosi inter Indos, circa causas matrimoniales? nu. 1.

An in accusatione adulterij sit necessaria præcedens fratris n. correctio? nu. 3.

An debeat præmitti in scriptis viri accusantis, se obligantis ad pœnam rationis, si in probatione succubuerit? nu. 4.

Quid possint religiosi inter Indos, circa causas matrimoniales? nu. 1.

An in accusatione adulterij sit necessaria præcedens fratris n. correctio? nu. 3.

An debeat præmitti in scriptis viri accusantis, se obligantis ad pœnam rationis, si in probatione succubuerit? nu. 4.

Quid possint religiosi inter Indos, circa causas matrimoniales? nu. 1.

An in accusatione adulterij sit necessaria præcedens fratris n. correctio? nu. 3.

An debeat præmitti in scriptis viri accusantis, se obligantis ad pœnam rationis, si in probatione succubuerit? nu. 4.

berti: modò tamen pro viribus & posse entantur de veritate certiores fieri. In hac conclusioe probanda nolo immorari: quia fatris latet, & optime eam probat, ac defendit Veracuz. 3. p. Speculi, art. 10. per totum: vt pote qui huius necessitatis est testis oculatus. Atq; in fine articuli remedium facile docet, quò habeatur in posterum nocitiā dēditionū iudicū, vt iterum; eo nō sitio: nimirum, vt iudices ipsi succinēte scribant illos, quorum negotium est iam decisum.

Secundā conclusio. Religiosi, quibus aephytorum ex Indis cura commissa est à suis prelati, habentq; assensum Episcopali ad vtendum priuilegijs sibi ipsos eodēssis circa Indos, possunt in causis matrimonialibus ipsorum, tanquam iudices in vtroque foro procedere: & quāuis vt iudices procedant, non tenentur ex a. d. ordinem iudicij seruare, vbi necessitas omnitero compulerit: iuxta di. a. n. præcedenti. Nec in hac conclusioe volo immorari: sed eam asserit, & confirmat Veracuz. 3. p. Speculi, art. 11. conclusioe. 1. 7. & 8. ex varijs Pontificum priuilegijs.

Tertia conclusio. Quando vir accusat vxorem de adulterio, siue diuortium inten-

rans, siue quamuis aliam poenam, & e contra, quae ad vxor maritum, non est opus fraternam correctionem praecedere. Quia praecipuum Christi Matth. 18. de praemitenda correctione fraterna, solum habet locum, quando via denunciationis Evangelica proceditur, quae ad fratris emendationem tendit: secus autem, quando via accusationis, quae ad punitionem criminis ordinatur, & ad conseruandum bonum commune, quod poena deficiente non modicum detrimetur patet. Sic docent. D. Thom. 4. d. 35. q. vnic. artic. 3. ad. 6. Palud. ibi. q. 1. artic. 4. concl. 5. num. 31. Abulensis. c. 19. Matth. q. 72. ad. 7. Tur. rec. cap. seculares. 33. q. 2. num. 4. in solutione ad. 4.

4. Vltima conclusio. Si accusatio coniugii de adulterio tendat ad solum diuortium, nulla desideratur inscriptio accusantis, quae ad poenam talionis obliget, si in a-

dulterio probando succubuerit. Quonia ea accusatio ad nullam poenam criminalem inferendam tendit. Atque ita docent. D. Thom. 4. dist. 35. quest. vnica, art. 3. ad. 5. Ricardus ibi. artic. 1. quest. 3. ad. 2. Abulensis cap. 19. Matth. quest. 72. ad. 6. Tur. rec. cap. seculares. 33. quest. 2. numer. 3. in solutione ad. 2. Syluest. matrimonium. 9. quest. 10. num. 10. Qui omnes dicunt secus asserendum esse, quando vir accusat vxorem in foro seculari, vt criminali supplicio pleatur. Sed contrarium dicendum est. Habetur enim expressè. l. quamuis. 30. C. ad. l. Iulian. de adult. ibi. Nec inscriptio- nis vinculo contineri, cum iure mariti accusaret, veteres retro principes annuerunt. Vbi Glossa verb. contineri, ait esse speciale in viro iure mariti accusanti, vt non debeat libellam inscriptionis porrigere. Idem docet Barbosa. l. 2. par. 1. in principio. n. 105. ff. solut. matrim.

DISPUTATIO. VIGESIMA.

Facto diuortio inter coniuges, siue culpa alterius, siue absque illa, siue quia reperitur matrimonium fuisse irritum: apud quem, & cuius expensis, filij educandi sine

SUMMARIVM.

Atento iure communitati qua apud quem sunt filij educandi, quando separantur coniuges. n. 1.
 Quid attenditur in communi noniori, & regio Castellana. 2.
 Qui casus excipiantur, in quibus non sunt alendi filij apud parentem, qui vocantur culpa in diuortio faciendo. nu. 3.
 Quid, quando pater culpabilis causam diuortij praestiterit, an eius expensis sine alendi filij apud matrem. nu. 4.
 Quando matris culpa est celebratum diuortium, an eius expensis sint filij educandi apud patrem? referunt duplex sententia, numer. 5. & 6.
 Sententia auctoris explicatur. n. 7.
 An coniux culpabilis in diuortio, teneatur ante iudicis sententiam solvere innocenti expensis educationis? nu. 8.
 Verum quando coniux de facto, & non de iure diuortio, educanda sit proles apud innocentem, expensis alterius? nu. 9.
 Quid, quando neuer est in culpa diuortij, vt si mutuo consensu, aut aliis iuste equali-

culpa separantur? numer. 10.
 Quid, vbi matrimonium reperitur in valide contractum? nu. 11.

In hac disputatione, si ius Codicis aeternum, in arbitrio iudicis situm erat, vt coniux prolem apud se educaturus esset, matrimonio inter coniuges separato. Constat ex. l. vnica C. diuortio facto, ibi. Competens iudex estimabit verum apud patrem, an apud matrem, matrimonio separato filij morari, ac nutriri debeant. Quod arbitrium debet esse, vt vsq; ad prius triennium soboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta, pnd patrè: prout ius decernit circa proles educationem. T. nec filium. C. de patria potest. l. regia. 3. tit. 19. p. 4. Ita Speculator, tit. qui filij sine legitimi. §. vnico. n. 26. Goffredo summa tit. de conuers. infidelium, nu. 5. Astenfis summa. 2. p. lib. 8. tit. 38. artic. 3. q. 1. Angelus, verb. filius, num. 22. vbi Sylu. q. 21. n. 24. Addunt bene Goffredo, & Astenfis, praeterquam si iudex inspectis paritularibus circumstantijs aliud expedire arbitra-

retur: tunc enim ipsius esse dicunt arbitri, vt coniux apud se educaturus sit prolem, vt. d. l. vnica deciditur.

3. Si autem ius nouius authenticorū attendamus, quando culpa alterius coniugii diuortii factū est, apud innocentē est educanda proles. Habetur expressè auth. vt liceat matri, & auiz. §. illud, colla. 8. vnde de sumitur auth. si pater. C. diuortio. facto. ibi. Si pater causam diuortij praestiterit, apud matrem ad secundas nuptias non venientē liberi nutriantur patris expensis: si verò contra, tunc apud patrem, matris locupletis expensis: nisi pater minus idoneus sit. Tunc enim apud matrem locupletis nutriantur. Et idē deciditur. l. regia. 3. tit. 19. p. 4. ibi. Et si acciōse que se parva el casamiento por alguna razon de rebca; a quel por cuya culpa se partio; es tenido de dar de lo suyo de q̄ crien los hijos, si fuere rico: quier sean maiores de tres años, quier menores: de otro q̄ non fue on culpa los deue criar: & auer en guarda, por tal razon como sobredicha es. Et si se casasse, e crien los deue auer en guarda, & non es tenido el padre de darle a ella ninguna cosa por esta razon: antes deue el recibir los hijos en guarda, e criarlos, si huere riqueza con q̄ lo pueda fazer. Atq; ita affirmat omnes DD. n. 5. & 6. allegandi, & Emmanuel Sa sum. verb. diuortio. n. vlt. Vnde ignoro quo fundamento duos Enriq. lib. 11. de matri. c. 18. si n. dixerit contra textus tā expressos, quorū nō meminit, proles educationē precipue pertinere ad patrem post diuortium. Nec Authores, quos refert, id dicunt.

4. Excipiuntur tamen aliqui casus ab hac regula. Primus est, si parēs innocēs in diuortio celebrando, infidelis sit, is autē qui in culpa fuit, fidelis. Tunc enim in fauorem fidei, ne proles in infidelitate procreetur, tradenda est coniugi fideli. c. fin. de conuers. infidelium. Et docent Ang. & Syl. n. allegat. Guiter. q. canon. lib. 1. c. 24. n. 19. Secundus, quādo culpa viri factū est diuortium, & mulier vtrūq; ad secundas nuptias. Habetur expressè. d. auth. si pater. c. diuortio facto. & l. regia. 3. tit. 19. p. 4. Tertius, quādo mater causam diuortij dedit, & ipsa est locupletis, vir autē pauper: tunc apud matrem soboles alenda est. Cōstat ex. d. auth. si pater, ibi. Nisi pater min⁹ idone⁹ sit. Quod clarius expressum est in auth. vt liceat matri, & auiz. §. illud, collat. 8. ibi. Si verò per causam matris offitatur solutū matrimonium, tunc apud patrē maneat filij, & alantur: si autē contigerit patrē minus idoneū esse, matrem verò locupletem, apud eā pauperes filios mane-

re, & ab ea nutrirī iubemus. Et quāuis textus hic nō declarat, quādo de contra pater fuit causa diuortij, & ipse est diues, mater verò pauper: credo dicendum esse, alendam fore sobolem apud patrem. Militat enim eadem ratio, & sunt correlatiua, pater, & mater, quare dispositum in vno, cōfetur in reliquo disponi. Vt in simili dicemus. n. 7. loc. cit. n. 100. n. 101. n. 102. n. 103. n. 104.

5. Quāuis autē Doctores conueniant, & ex textibus constet, celebrato diuortio ob alterius coniugis culpam, i educandos esse filios apud infontē: at vtius coniugis expensis educatio fieri debeat, dissiidēt. Et quidem quādo patris culpa diuortium cōtingit, textus allegat. num. 2. expressè decidunt patris expensis educandam sobolem apud matrem: & auth. si pater, indistinctē, & generaliter loquuntur. Art. regia. 3. tit. 19. p. 4. dist. d. ius loquens expensis, siue soboles sit triennio minor, siue maior. Nec de hac re est aliqua controuersia.

6. Tota verò difficultas est, quando culpa matris diuortium fit, nō si ipsa expensas supeditatura sit, quibus filij apud patrē educantur? An iam dobitandi non immo dicāda offert, quōd nullus sit textus id decidens, sicut in patre culpa obnoxio id decidum est. d. auth. si pater. c. diuortio facto. Nam ea verba ibi posita, Matris locupletis expensis: non sunt desumpta ex originali, i. auth. vt liceat matri, & auiz. §. illud, collat. 8. vbi absolute dicitur ex matris culpa orto diuortio alendam esse sobolem apud patrem: Inerius autem addidit. Matris locupletis expensis. Vt bene animaduertit Glossa eo. §. illud verb. alantur, & d. auth. si pater, verb. matris. Et cū sit doctores quidam priuatus auctoritate legis condendae careret. Quare tanquam casus omissus, cuius expensis in eo euenta alenda sit proles, iuris regulis decidendum est, quod vltimū triennium primum non imponit patri obligationem alendi sobolem, sed id onus patri subeundum relinquit, praeter casus iure expressos. l. Nensenus. & l. si quis alibi ris. §. si vel parens. §. si vel parens. ff. de liber. agnos. Atq; ideō hanc parē tueri sa licet. l. alimenta. num. 3. ff. de negotijs gestis: & dicunt fortē in puncto iuris esse veriore, quāuis contraria opinio sit communior, Alex. ea. l. alimenta, nu. 6. & Boerius conf. 17. n. 11.

7. Alij verò censent in eo euentu, matris expensis alendam esse sobolem apud patrem: sicut disponitur auth. si pater, c. di-

uortio factō: ut arguēto contrerio possit, nu. præcedens, quod fortissimè vige-
minimè respondēt, depro Lara, cuius so-
lucioem. n. sequenti referam, & improba-
bo. Ita censent Glossa. l. alimenta, verb. ma-
terna. C. de negotijs gestis, & ibi Barr. n. 1.
Paulus, nu. 3. & ibi communis, teste Ale-
xandro ibi, nu. 6. Glossa. d. auth. si pater, in
fine, & ibi Salicetus in fine. Goffred. sum-
ma, tit. de conuers. infidelium, nu. 4. Glos-
sa cap. finali, verb. infidientur, de conuers.
infidelium, & ibi Host. super. verb. apud
illas. Anton. num. 11. Cardin. q. 6. Henricus,
num. 7. A. l. sentis summa. 2. part. lib. 8.
tit. 28. art. 3. quæst. 1. Berthacinus in suo di-
gionario, litera. F. verb. filius. §. filius ali
debet, vers. filius debet ali. Angelus, verb.
filius, num. 22. vbi Sylu. q. 21. num. 24. sine
Lara. l. si quis à liberis. §. si mater, num. 12.
ff. de liberis agnosc. Gutierrez. q. canon.
lib. 1. c. 12. n. 19.

7 Sed si iuxta vs Castellæ regium lis hæc
dirimenda sit: manifestum est matris præ-
stantis causam culpabilem diuortio expen-
sis, sobolem apud patrem alendam fore.
Quia. l. 3. tit. 19. part. 4. de vtroque coniu-
ge id decidit. Et ita docet Lara. §. si mater
numer. præcedenti allegato, numer. 11. At
iure communi atrento versatur tota diffi-
cultas, & existimo probabiliorē esse senten-
tiam, numer. præcedenti relatum, vt
mater cogenda sit ad eas educationis ex-
pensas. Sed superest satisfacere fortissimo
argumento contrariæ sententiæ, numer.
5. proposito. Lara eo. §. si mater. n. 12. satis-
facit dicens Inerium non immeritò, sed
ratione naturali ductum addidisse ea ver-
ba, *Matris locupletis expensis*. Quoniam v-
xor dotem viro tradit, qua onera mari-
monij sustinens alar vxorem, filios, & fa-
miliam: vnde cum diuortio factò dos sit
vixori restituenda, æquitas naturalis pos-
tulat vt onera dotis sustineat, ac proinde
sumptus educationis filiorum expendat.
Aliàs ex suo delicto maximum commodū
repararet vxor: & de contra vir insons gra-
ui damno afficeretur. Cum illa dotem re-
cuperaret liberam ab onere alendæ sobo-
lis ex eius fructibus: hic autem dote resti-
tuta, eius onera ex proprio patrimonio su-
bie cogereetur. Quod quàm absurdum
sit, latet neminem. Hæc solutio optima es-
set, si veritas fundamenti probaretur, ni-
mirum, diuortio culpa vxoris factò, do-
tem ei restituendam fore. Nam si diuor-
tium fiat propter adulterium vxoris, dos

acquiritur ipsi viro (vt latè disput. & nu-
mero. 4. & sequentibus probaui,) si pro-
pter ipsius hæresim, siveus eam: acquirat: si
propter suam, nec dotem, nec alimen-
ta habeat vxor, cum culpa sua seorsum
habeat, nec vir insons ob vxoris deli-
ctum sit illa priuandus, in fauorem ipsius
vxoris (vt diximus lib. 10. disput. 4. nu-
mero. 20. & sequenti.) Cum tamen in om-
nibus his casibus disponatur. d. auth. si pa-
ter, matris expensis alendam. Sobolem:
quippe eius culpa diuortium factum est.
Et idèd legitima solutio est. Cum pa-
ter, & mater, vir, & vxor, sint correlati-
ua, dispositum in vno, censetur in re-
liquo dispositum, etiam in lege correctio-
ria, & pœnalis, vt ex multis probat Eue-
rardus in suis topicis, loco à correlatiuis,
numer. 7. & 9. Quare cum auth. vt liceat
matri, & auiz. §. illud, collat. 8. parte de-
linquente alendæ fore sobolem apud ma-
trem, patris expensis, disponatur: iure
optimo Inerius inde desumens auct. si
pater, & constituens in capite diuortio
factò, addidit ea verba, *Matris locupletis
expensis*: quando mater est delinquens.
Quasi in illa tanquam in correlatiuo idem
dispositum censetur. Nec cbit euaasio
Saliceti. l. alimenta, numero. 3. C. de nego-
tjjs gestis, dicentis disparem esse rati-
onem. Quia pater etiam matre non de-
linquente, ad eas educationis expensas te-
neatur, mater autem minimè: & idèd nil
mirum, si pater delinquens teneatur eas
dare, vt in matris domo soboles edu-
catur: at mater rea ad id minimè astringatur,
vt apud patrem proles alatur. Disposi-
tum enim in vno correlatiuo non cen-
setur in reliquo disponi, vbi diuersa mi-
litat ratio. Vt fatetur, & probat idem
Euerardus illo loco à correlatiuis, nume-
ro. 8. Non obstat (inquam) hæc euasio.
Quia cum ea dispositio. d. authen. si pater,
procedat, siue soboles nondum trien-
nium atigerit, siue illud excefferit (vt
numero. 4. probauimus,) & ante trien-
nium, matris erat alere, & post trien-
nium patris: sicut hic dans causam cul-
pabilem diuortio, cogitur expensas edu-
cationis sobolis minoris triennio dare,
ad quas minimè secluso proprio delicto
tenebatur: ita similiter illa eam culpam
contrahens, cogitur ad expensas edu-
cationis prolis triennium etiam exceden-
tis, ad quas aliàs astringenda minimè e-
rat. Quare textus ille non attendit ad

obli.

obligationem, quam ante delictū cōiuges
habebant circa expensas educationis pro-
lis ministrandas: sed in penam delicti ob
quod diuortium celebratur, statuit vt eo
celebrato, auferatur proles à coniuge delin-
quente, & apud infontem educetur expen-
satis delinquentis, siue ad eas aliàs tene-
retur, siue non.

8 Hinc deducitur neutrū coniugē delin-
quentē teneri hanc pœnā subire, donec iu-
diciis sententia accedat: sed ad eas solas e-
ducationis expensas tenebitur, dū nō con-
demnatur, ad quas secluso delicto teneba-
tur. Id enim est commune legi pœnali vt
ad penam perfoluendam nequaquam o-
blier, iudicis sententia non præcedente.
Iuxta omnium sententiam.

9 Quid i extendunt decisionē. d. auth. si
pater. C. diuortio factò, vt soboles edu-
catur apud innocentē, expensis, cōiugis cuius
culpa diuortij sit: siue diuortij fiat de iu-
re, vt propter adulterium: siue de factò, vt
quia abiq: iusto titulo cōiux recedit. Tūc
enim expensis cōiugis sic recedētis, vt po-
te qui causa huius iniusti diuortij est, sobo-
les educari debet. Ita Innoc. c. fin. de con-
uers. infidelium. num. vni. vers. si verò, & ibi
Ioan. n. 9. Anto. nu. 11. Abbas in fin. Card.
q. 6. Ceterū his quauis grauissimis viris
minime assentior. Nō enim viderē cur lex
pœnalis extendenda sit, cū loquitur de cō-
iuge præstante causam diuortij, ibi. *si pa-
ter causam diuortij præstiterit*: At non pro-
priè dicitur diuortium, cum coniux de fa-
cto recedit, sed diuortium ius quoddā cō-
tinere videtur. Deinde, quia. l. regia. 3. tit.
19. part. 4. explicans. d. auth. si pater (sic
enim Greg. Lopez ea. l. 3. verb. por euya
culpa, ait concordare cum auth. si pater,)
clare loquitur de diuortio iure factò, ibi.
*si accesse que se parta el matrimonio por
alguna razon derecha*. Deinde, quia minus
delinquit ex pessione quadam cōiux fu-
giēs, cōiuge deserto, quā is qui ad altero,
aliove seclere admissio causam diuortij iu-
ridicā præstat. Quare non est cur pœna in
hunc lato, ad illum extendatur.

10 Quādo autē diuortij neutrū coniugis
culpa celebratur, veli mutuo consensu v-
terq: separetur vt vitā cœlibē ducat voto
emissa, vel abiq: illo: vel quia vterque est

damnatus hæresis, vel alter hæresis dam-
natus, & alter adulter, in quibus casibus v-
terque est in culpa diuortij, & potest licitè
diuertere non compensatis delictis, iux-
ta d. disp. 16. nu. 3. & 4. Existimo ser-
uandum esse ius Codicis, nu. 1. relatum, nē-
pe, vt puer minor triennio à matre educer-
etur, maior verò à patre, nisi iudex alid ar-
bitratur. Quia in eo euentu nil immutatū
reperitur, sed tantum quando alterius con-
iugis culpa sit diuortium. Vt constat ex
textibus, nu. 2. allegatis. Atq: ita res d. di-
xit Henricus. c. finali, nu. 7. de conuers. in-
fidelium, seruandum esse, quod non cō-
stituerit vtrius ex coniugibus culpa diuor-
tium factum sit.

Tandem quādo matrimonium bona fi-
deinitum est, & postea reperitur inuali-
dum, si lius interim conceptus, est commu-
nibus expensis alendus. Quod significare
videtur rextus. c. 2. qui filij sint legitimi,
ibi. *De parentum facultatibus nutriendis*. Et
ratio est, quia resolutio matrimonio, non
est cur filius ille debeat esse onerosior pa-
tri, quā matri: cum vterq: in bona fide
constitutus fuerit: ac proinde onus com-
muniter est ferendum. Atq: ita docent Vi-
talis tra. d. de clausulis, tit. sed an iuri alimē-
torum possi: renunciari, nu. 6. casu. 3. habe-
tur hic titulus versus finem illius tracta-
tus, & ille tractatus habetur tomo. 18. no-
uitorum tractatum, ad finem. Surdus de
alimentis, tit. 1. q. 14. nu. 8. & tit. 7. q. 13. n.
18. Qui benè addit id esse verum, quauis
filius sit minor triennio. Quippe militat
ratio dicta. Quod si alter parens fuerit in
mala fide constitutus, altero existente in
bona: existimo filium alendum esse ab eo,
qui in mala fide fuit, nisi pauper sit, alius
autem locuples. Quoniam ratio prædicta
cessat, & non est cur coniux bonæ fidei
gaueatur onere alendi filium, l. id onus
decipienti imponendum est: nisi pauper-
tas excuset. Quod si vterq: malam habue-
rit fidem, iam filij inde concepti sunt ille-
gitimi: ac proinde de alimentis eorū, iudi-
candum est instar aliorum illegitimorū.
Atque hæc ad laudem & gloriam Om-
nipotentis Dei, ac intemeratæ Virginis di-
cta sint. Quibus explicatur totus de matri-
monio tractatus.

LAVS DEO.

IN.

Faint, mostly illegible text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through or ghosting.

INDEX RERVM NOTABILIVM ORDINE ALPHABETICO dispositum eorum quæ continentur.

A

ABBAS.

Abbas & alij habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, an possint erga subditos dispensare in ijs que Tridentinum sess. 24. c. 6. de reform. concedit Episcopis: Et an subditos horum possint ad Episcopum conficere circa hos casus. 3. disp. 2. n. 12.

Abbas, ac ceteri habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, an possint secum dispensare: Vide littera. D. verbo dispensare fecum. n. 100.

ABORSVS.

Aborsum procurare, aut medicinas applicare pregnantibus eius fauorem, cum aborsus periculo, an liceat. lib. 9. tit. 2. disp. 10. Quid, ut occultetur peccatum matris, ne infame, ut ibi num. 10.

ABSOLVTIO.

Absolutio: re servatio an ignorantia excusetur in ignorante reclusionem? lib. 9. disp. 2. n. 8. Et an sit pœnitentiæ. 2. n. 8. Et an sit pœnitentiæ. 2. n. 8. Et an sit pœnitentiæ. 2. n. 8.

Absolutio in foro conscientie, & in foro pœnitentiæ, an differant, & quid versus sit. lib. 8. disp. 2. n. 29.

ACCEPTIO PERSONARVM.

Acceptio personarum an sit cum diuitibus, aut a pauperibus, factus dispensare in matrimonio impedimentis. lib. 3. disp. 2. n. 1.

ACCUSARE, ET ACCVSATIO.

Accusare adulterem, et alij, detent locum, an liceat criminaliter accusare vxorem adulterum: Vide littera. C. verbo compensatio. n. 100. & ibi, an quoad hoc sint pares?

Accusare an liceat viro adulterium ante sententiam aduersum, & si in prius iudicium non fuerit per viam actionis deductum. lib. 10. disp. 2. n. 25.

Accusatio adulterij an aliquo tempore præscribatur, ita ut deinceps ea non permittatur? lib. 10. disp. 3. n. 9. Et alia de accusatione adulterij: vide littera. D. verbo diuortium, per totum.

Accusatio adulterij quando extinguitur per actionem familiaritatis? Vide verbo adulterium. n. 41. & ibi de accusatione cuiuslibet, in fine.

Accusatio adulterij an prærequirit secretam mentionem. lib. 10. disp. 19. n. 3. Et an in scriptis, ad per am rationis. ibi. n. 4.

ACTIO, ACTOR, & ACTVS.

Actio civilis an extinguat criminalem, vel e contra, si quæ præiudicat. lib. 10. disp. 8. num. 19.

Actio nil probante, an sit iuramentum defendendum reo in causis conjugialibus: lib. 7. disp. 25. nu. vltim.

Actus conjugalis an sit licitus, & gratiam conferat ex opere operato: lib. 9. disp. 1. n. 1. & 3. Cetera vide verbo debram.

ADOPTIO.

Adoptio quid sit. lib. 7. disp. 63. n. 1. Et quotumplex sit: & quis possit adoptare: & quis adoptari. lib. 7. Et quot modis futurus. lib. 4.

Adoptio quoad cognationem legalem, qua parit. Vide littera. C. verbo cognatio legalis, a nu. 75. l. 3. ad. 28.

ADULTER, ADULTERA, ADULTERIUM.

Adulter an possit circa adulterium suæ vxoris transgredere, & vxor adultera consentia in diuortium, ne ipsam accuset. lib. 10. disp. 6. nu. 10.

Adulter: vtr perdit donationem propter nuptias, lib. 10. disp. 3. n. 11. An desideret ad id sententia iudicis? Et quid, si filius testibus se cœuatur: vel appellat? Intra. n. 1. & 2. Quid, si habeat filios ex illo, vel altero matrimonio? ibi nu. 12.

Adulter vir an possit accusari de adulterio ante sententiam perperato: lib. 10. disp. 9. n. 25.

Adulter: coniux quando possit ingredi religionem, aut vxorem, aut ad ordines promoueri: Vide littera. O. verbo, ordo. n. 38.

Adulter: coniux amittit an possit alteri reconciliari. lib. 10. tota disp. 10.

Adulter: coniux an sit iure exigendi debiti eo ipso priuatus. lib. 10. disp. 12. nu. 8. Et ibi, quod si negans adulterium falsis se testibus tueatur.

Adulter: coniux siue fugiens, siue reuersus, quomodo sit restituendus? Vide littera. R. verbo restitutio. n. 43. & 44.

Adultera vxor quid perdat per adulterium: Vide littera. D. verbo dos, a nu. 147. & littera. P. verbo paraphra. n. 16.

Adultera vxor an possit interfici a viro: Vide littera. M. verbo maritus, nu. 10. Et qualiter possit semel accusari criminaliter ad per am, accusari iudicari. ibi. n. 19.

Adulteram in adulterio persistentem an teneatur vit dimittere. lib. 10. disp. 13. a nu. 1. vsq. ad 16. Et quid de vxore respectu viri adulteri: in crimine persistentis. ibi. n. 7. Et quid, si vir iuret vxori, fore vt eam non accuset? ibi num. 2. Et an liceat viro reconciliari sibi vxorem adulteram torques quibus voluerit. ibi num. 3. Et an teneatur vit denegare alimenta ei adultera persistens. ibi. n. 17.

Adulterium an sit, necessarium, confidendum, accessus ad vxorem extra legitimum vas: & sit exorsus qui similis accessus ad fornicat. lib. 9. tota disp. 18.